

Suomen Maantieteellinen Seura - Geografiska Sällskapet i Finland Toimintakertomus vuodelta 1997

Vuosi 1997 oli Suomen Maantieteellisen Seuran 109. toimintavuosi. *Suomen Kartaston* lähestyvä juhlavuosi 1999 on vilkastuttanut Seuran toimintaa. Satavuotisjuhlakartastohanke on käynnistynyt hyvin koko maan maantieteilijöiden yhteisenä ponnistuksena. Myönteistä on myös Seuralle julkaistavaksi tarjottujen tutkimusten määrän kasvu sekä Seuran asiantuntemuksen saama arvostus. Seuran talous on vuosikymmenen alkuun verrattuna kiristynyt. Silti huolellinen taloudenhoito ja -suunnittelu ovat tarjonneet toiminnalle kohtuullisen hyvät edellytykset.

Hallitus

Suomen Maantieteellisen Seuran hallituksen kokoonpano oli vuonna 1997 seuraava:

Puheenjohtaja: Apul. prof. Olavi Heikkinen

Varapuheenjohtaja: Dos. John Westerholm

Sihteeri: Dos. Lea Houtsonen

Rahastonhoitaja: Fil. kand. Tom Blom

Muut hallituksen jäsenet:

Fil. lis. Pirjo Hellemaa

Hallintotiet. tri Ilari Karppi

Apul. prof. Markku Löytönen

Tri Pauliina Raento

Prof. Kalevi Rikkinen

Fil. tri Heikki Seppä

Dos. Markku Tykkyläinen

Seuran notaarina toimi edelleen fil. maist. Airi Töyrymäki.

Seuralle valittiin vuoden 1998 hallitus vaalikokouksessa 8. joulukuuta 1997. Seuran puheenjohtajaksi valittiin uudelleen yksimielisesti apul. prof. Olavi Heikkinen sekä varapuheenjohtajaksi dos. John Westerholm. Erovuorossa olleen rahastonhoitajan tehtävään valittiin uudelleen fil. kand. Tom Blom seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi. Muut erovuotoiset hallituksen jäsenet olivat fil. lis. Pirjo Hellemaa ja hallintot. tri Ilari Karppi, jotka jatkavat seuraavalla kolmivuotiskaudella. Fil. tri Heikki Sepän erottua hallituksesta hänen tilalleen valittiin dos. Matti Tikkanen jäljellä olevaksi toimikaudeksi (yksi vuosi).

Jäsenet

Seuralla oli vuoden 1997 lopussa 1 033 jäsentä. Uusia vuosijäseniä Seuraan liittyi vuoden aikana huomattavasti edellisvuotta enemmän eli yhteensä 99. Seurasta erosi tai muutoin jäsenluettelosta poistettiin 91 jäsentä. Seuralla on kuusi kunniajäsentä, joista suomalaisia on kaksi ja ulkomaalaisia neljä. Kirjeenvaihtajajäseniä oli vuoden lopussa 57, työjäseniä 222, vakinaisia jäseniä 52 ja vuosijäseniä 696.

Seuran hallituksen kokouksessa 8. joulukuuta 1997 hyväksyttiin uusiksi työjäseniksi fil. tri Petri Kahila, fil. tri Pellervo Kokkonen, fil. lis. Jukka Käyhkö, fil. tri Pekka Ripatti ja fil. tri Matti Rossi. Seuran vaalikokouksessa samana päivänä päätettiin kutsua uudeksi kirjeenvaihtajajäseneksi fil. tri Hill Kulu Tarton yliopistosta.

Jäsenistöstä ovat kuoleman kautta poistuneet Seuran kunniajäsen prof. Tauno J. Kukkamäki, kirjeenvaihtajajäsenet prof. Heinz Liidemann ja prof. Orlando Ribeiro sekä työjäsenet fil. tri Juhani Hakala ja fil. lis. Ulla Elo. Seura kunnioittaa heidän muistoaan.

Kokoukset

Vuosikokous pidettiin 24. helmikuuta 1997 Helsingin Säätytalossa ja siihen osallistui 25 jäsentä. Vuosikokouksen yhteydessä puheenjohtaja Olavi Heikkinen esitelmöi aiheesta »Itä ja länsi Euroopassa».

Työjäsenien *vaalikokous* pidettiin 8. joulukuuta 1997 Werner Söderström Osakeyhtiön tiloissa Helsingissä. Varsinaisten kokousasioiden lisäksi Werner Söderströmin edustajat esittelivät kokoustilojen historiallisia vaiheita sekä selvittivät Seuran ja WSOY:n välisen Suomen Kartasto 100 -kustannussopimuksen yksityiskohtia. Kokoukseen osallistui 26 Seuran jäsentä.

Toimintavuoden aikana *hallitus kokoontui* yhdeksän kertaa.

Vuoden 1997 *Maantieteen päivät* pidettiin Tampereella 10.- 11. lokakuuta 1997. Päivien teemana oli »Alueellistuminen ja Euroopan muutokset». Avauspuheenvuoron piti puheenjohtaja Olavi Heikkinen. Päivien yhteydessä pidettiin myös Suomen Kartasto 100 -juhlahankkeen kokous dos. John Westerholmin johdolla. Iltatilaisuudessa 10. lokakuuta jaettiin Seuran Ragnar Hult -mitali. Se ojennettiin fil. lis. Kerkko Hakuliselle Seuran hallituksen päätöksen mukaisesti ja puheenjohtajan esitykseen perustuen. Palkinto on tunnustus Hakulisen ansioista kehitysmaapetuksen ja -tutkimuksen aloittajana Helsingin yliopistossa sekä maantieteellisten julkaisusarjojen ja tietokirjojen, mm. kartastojen, toimittajana sekä alan kirjallisuuden suomentajana. Samassa yhteydessä jaettiin myös A. E. Modeen -mitali. Se ojennettiin Kööpenhaminan yliopiston professori Niels Kingo Jacobsenille Tanskan Kuninkaallisen Maantieteellisen Seuran esityksen ja Suomen Maantieteellisen Seuran hallituksen päätöksen mukaisesti. Mitali jaetaan joka kolmas vuosi pohjoismaalaiselle maantieteilijälle tai maantieteen opettajalle, joka on ansioitunut erityisesti alan opetuksessa ja julkaisutoiminnassa sekä oppimateriaalin tekijänä. Suomen Maantieteellinen Seura kiittää Tampereen yliopiston aluetieteen yksikköä Päivien järjestelyistä

Esitelmätilaisuudet

Seuran työjäsen prof. Olavi Huikari piti 28. huhtikuuta 1997 Seuran järjestämässä tilaisuudessa esitelmän aiheesta »Jääkauden jälkeinen biodiversiteetti pohjoisessa Taigassa». Esitelmää seurasi vilkas keskustelu. Paikalla oli 12 kuulijaa.

Julkaisutoiminta

Fennia-sarjan toimittajana oli edelleen prof. Kalevi Rikkinen ja toimitussihteerinä apul. prof. Markku Löytönen. Toimitustyön tukena toimii *Fennian* tieteellinen neuvottelukunta (Editorial Advisory Board), johon kaudella 1994-97 kuului kahdeksan maantieteen eri alojen asiantuntijaa Euroopasta, Yhdysvalloista ja Kanadasta. *Fennia* on maantieteen alalla Suomessa johtava tieteellinen julkaisu, joka edustaa korkeaa kansainvälistä tasoa. Tätä osoittavat sen saarnat huomionosoitukset eräiltä muilta kansainvälisesti tunnetuilta maantieteellisiltä seuroilta sekä huomio eräissä johtavissa kansainvälisissä maantieteen julkaisusarjoissa.

Vuonna 1997 *Fenniaan* tarjottujen tutkimusten määrä kasvoi aiempiin vuosiin verrattuna. Niteet 175: 1 ja 175: 2 sisälsivät yhteensä neljä artikkelia. Niiden yhteen laskettu sivumäärä oli 240.

Fennian niteessä 175: 1 julkaistiin seuraavat tutkimukset:

Pellervo Kokkonen: Practice of marine cartography and the Russian representation of the Baltic Sea in the eighteenth century (pp. 1-96)

Stanley D. Brunti, Kai Husso, Pellervo Kokkonen & Mervi Pyyhtiä: The GEOGRAPH electronic mailing list: The emergence of a new scholarly community (pp. 97-123).

Fennian niteessä 175: 2 julkaistiin seuraavat tutkimukset:

Sonia I. Arbona & Markku Löytönen: AIDS epidemic in Puerto Rico - ideas for geography teaching (pp. 125-138)

Paula Kankaanpää: Distribution, morphology and structure of sea ice pressure ridges in the Baltic Sea (pp. 139-240).

Terra-sarjan päätoimittajana toimi vuonna 1997 tri Pauliina Raento. Terran toimitusneuvostoa johti Seuran puheenjohtaja Olavi Heikkinen. Lisäksi siihen kuuluivat dos. Lea Houtsonen, hallintotiet. tri Ilari Karppi, fil.

tri Heikki Seppä, dos. John Westerholm ja dos. Pentti Viitala. Sihteerinä toimi tri Raento. Toimitusneuvosto kokoontui vuoden aikana kolme kertaa.

Vuoden 1997 aikana julkaistiin neljä *Terran* numeroa. 109. vuosikerran kokonaissivumäärä oli 254. Kutakin numeroa painettiin 1 600 kappaletta. Vuosikerta sisälsi yhteensä 12 artikkelia, 10 katsausta, 6 keskustelupuheenvuoroa sekä 21 kirja-arvostelua. Opetusideoita ja -aineistoa esiteltiin kahdessa numerossa. Uutisia ja tiedonantoja -palstalla käsiteltiin mm. Suomen Maantieteellisen Seuran toimintaa. Kussakin numerossa julkaistiin pääkirjoitus. Kirjoitusten kieli oli ensisijaisesti suomi. Ruotsiksi ilmestyi yksi artikkeli, englanniksi yksi katsaus ja yksi kirja-arvostelu, joissa molemmissa ulkomaalainen asiantuntija käsitteli Suomeen liittyvää aihetta. Afrikkaa käsittelevän teemanumeron (109: 3) toimitti dos. Ritva Kivikkokangas-Sandgren. Vuoden aikana päätettiin myös seuraavan vuoden teemanumerosta (110: 3), joka käsittelee Itä-Euroopan muutosta. Teemanumeron vierailevaksi toimittajaksi kutsuttiin hallintotiet. tri Ilari Karppi.

Terran ilmettä muokattiin vuoden aikana. Kannen ulkonäkö muuttui ja uusi päätoimittaja asetti tavoitteekseen mm. lehden luettavuuden kohentamisen. Vuoden alussa *Terran* painopaikka siirrettiin takaisin Vammalan kirjapainoon. Yhteistyö Helsingin yliopiston pääkirjaston ja sen yhteistyötahojen Elektra-projektin kanssa jatkui. Lehden artikkelit ja katsaukset olivat Elektraan kuuluvien kirjastojen kautta luettavissa myös sähköisessä muodossa.

Suomen Kartasto

Dos. John Westerholmin johdolla valmisteltiin juhkakartastoa, jonka on määrä olla valmiina *Suomen Kartaston* satavuotisjuhlavuonna 1999. Suomen Akatemia tuki hanketta 30 000 markalla. Kartaston eri osista vastaavat kokoontuivat Tampereella Maantieteen päivien yhteydessä pohtimaan hankkeen etenemistä. Apul. prof. Markku Löytösen johdolla on suunniteltu elektronista CD-rom -kartastoa jatkohankkeena vuonna 1999 valmistuvalle juhkakirjalle. Vuoden aikana solmittiin juhkakartaston kustannussopimus Werner Söderström Osakeyhtiön kanssa.

Vaihtotoiminta ja julkaisujen levittäminen

Seuran kirjaston- ja arkistonhoitajana jatkoi edelleen prof. Kalevi Rikkinen.

Seura on pyrkinyt toimimaan julkaisujen kehittämisen ja niiden vaihdon kautta suomalaisen maantieteen näyteikkunana ulkomaille. Seuran julkaisujen vaihtotoiminta oli edelleen maailmanlaajuista. Vuoden 1997 aikana *Fenniaa* lähetettiin 324 ja *Terraa* 171 vaihtokumppanille. Seura sai vastineeksi 550 tieteellistä julkaisua.

Seura on ollut jäsenenä University Microfilms Inc. (UMI) -järjestössä, jonka kautta *Fennian* numeroita ja siinä julkaistuja artikkeleita välitetään kansainvälisesti mikrofilmi- ja mikrokorttimuodossa. Lisäksi Seuran julkaisuutoiminnasta tiedotetaan säännöllisesti kansainvälisissä tieteellisten julkaisujen kaupallisissa luetteloissa.

Seuran julkaisuista on levitetty tietoa myös sähköisessä muodossa englanninkielisen internet-kotisivun kautta (<<http://www.helsinki.fi/ml/maant/geofi/>>). Sen kautta löytyvät mm. viime vuosina *Fenniassa* julkaistujen artikkelien tiivistelmät sekä julkaisujen tilaustiedot.

Lisäksi Elektra-projektin kautta leviää tietoa *Terran* julkaisuutoiminnasta.

Asiantuntijatehtävät

Ympäristöministeriö pyysi Seuralta lausuntoa ehdotuksesta Suomen Natura 2000 -verkostoon sisällytettäväksi alueiksi. Seuran hallitus nimesi lausuntotyöryhmään apul. prof. Olavi Heikkisen, fil. lis. Pirjo Hellemaan, dos. Lea Houtsosen ja apul. prof. Pentti Viitalan. Työryhmä kuuli myös prof. Toive Aartolahtea ja prof. Kalevi Rikkistä. Sihteerinä toimi fil. lis. Pirjo Hellemaa. Ympäristöministeriön tekemässä asiantuntijalausuntojen yhteenvedossa Seuran lausuntoon viitataan useita kertoja.

Kansainvälinen toiminta ja edustustehtävät

Seura on jäsenenä European Standing Conference of Geography Teachers' Associations (EUROGEO) -järjestössä, jossa Seuraa on edustanut dos. Lea Houtsonen. Vuoden aikana valmistui järjestön julkaisu *Eurogeo Bulletin* 8. Siinä ei ollut aiemmasta poiketen tiettyä teemaa, vaan eri maiden osuuksissa tuotiin esille sellaisia aiheita, joita toivottiin käsiteltävän mm. maantieteen oppimateriaaleissa. Julkaisun Suomen osuuden laati dos. Houtsonen. Hän toimi Seuran edustajana ja yhteyshenkilönä myös European Network for Geographical Education (ENGE) -työryhmässä.

Maantieteen kansainvälisen unionin (QGU) Suomen kansalliskomiteassa Seuraa edusti vuonna 1997 dos. Lea Houtsonen (varalla dos. Atte Korhola). Houtsonen toimi myös kansalliskomitean sihteerinä.

Lisäksi Seuralla oli toimintavuoden aikana edustus muun muassa seuraavissa organisaatioissa ja tilaisuuksissa:

- * European Association of Science Editors (EASE) -järjestössä Seuran edustajina prof. Paul Fogelberg (Past President) ja apul. prof. Markku Löytönen
- * International Association of Geomorphologists -järjestössä apul. prof. Matti Seppälä
- * Tieteellisten seurain valtuuskunnan julkaisukeskuksen johtokunnan puheenjohtajana prof. Paul Fogelberg
- * Tieteellisten seurain valtuuskunnan hallituksessa kaudella 1996-98 dos. Harry Schulman ja hänen varajäsenenään prof. Perttu Vartiainen
- * Ikiroutatutkimuksen ja -tekniikan Suomen kansalliskomiteassa Seuran edustajana ja komitean puheenjohtajana apul. prof. Matti Seppälä
- * Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa kaudella 1996-98 prof. Kalevi Rikkinen ja hänen varajäsenenään dos. John Westerholm
- * Svenska litteratursällskapet i Finland -seuran jaostossa »Delegation för den svenska litteraturens främjande» kaudella 1995-97 dos. John Westerholm
- * Tieteellisten seurain valtuuskunnan vuosikokouksessa 14. maaliskuuta 1997 varapuheenjohtaja dos. John Westerholm
- * Suomen tiedekustantajien liiton vuosikokouksessa 25. maaliskuuta 1997 prof. Paul Fogelberg. Fogelberg toimi tuohon asti liiton puheenjohtajana. Suomen tiedekustantajien liiton johtokuntaan nimitettiin vuonna 1997 apul. prof. Markku Löytönen
- * Tieteellisten seurojen käyttöön tarkoitetun Tieteiden talon avajaistilaisuudessa Helsingissä 21. marraskuuta 1997 dos. Lea Houtsonen ja fil. lis. Pirjo Hellemaa
- * Suomen Kartografisen Seuran 40-vuotisjuhlavastaanotolla 7. helmikuuta 1997 prof. Kalevi Rikkinen ja notaari Airi Töyrymäki
- * Biologian ja maantieteen opettajien liiton 70vuotisjuhlavastaanotolla apul. prof. Paavo Talman
- * Seuran entisen puheenjohtajan prof. Seppo Siirilän 60-vuotisjuhlavastaanotolla 2. lokakuuta 1997 hallintotiet. tri Ilari Karppi.

Talous

Seura sai vuodeksi 1997 Suomen Akatemialta valtionapuna julkaisutoimintaa varten 150 000 markkaa. Tästä summasta oli osoitettu 60 000 markkaa *Fennian* ja 60 000 markkaa *Terran* julkaisemiseen sekä 30 000 markkaa *Suomen Kartaston* satavuotisjuhlajulkaisua varten.

Seura on aktiivisesti seurannut julkaisujensa painatuskustannusten tasoa ja kehitystä. Vuoteen 1996 verrattuna merkittävimmät muutokset olivat Suomen Kartasto 100 -hankkeen käynnistyminen ja *Fennian* tehostuneen tilaushankinnan myönteinen vaikutus tilaustuottoihin. *Suomen Kartaston* kulujen etupainotteisuudesta johtuen tilivuoden tulos jäi alijäämäiseksi.

Seuran tavanomaista toimintaa rahoitettiin jäsenmaksuista kertyneillä varoilla. Seuran rahastonhoitajana oli fil. kand. Tom Blom. Seuran tilintarkastajina toimivat edelleen kauppat. maist. Tytti Oukari ja fil. lis. Reijo Ylönen sekä varatilintarkastajina kauppat. maist. Heikki Heinimäki ja kauppat. tri Risto Hölttä.

Loppukatsaus

Seuran toimintavuotta 1997 voidaan pitää varsin vireänä. Sen aikana Seuraan liittyi uusia jäseniä aiempia vuosia enemmän. Kuitenkin vuoden kuluessa korostui jäsenistön kohdalla piirre, joka on tullut esille jo aikaisempina vuosina: moneen vuosijäseneen yhteys katkeaa ja heidät joudutaan poistamaan jäsenluettelosta. Tämän vuoksi Seuran on syytä jatkuvasti esimerkiksi *Terrassa* tiedottamalla kiinnittää jäsentensä huomiota siihen, että osoitteenmuutoksista tulee ilmoittaa Seuralle.

Puheenjohtajan toimikauden rajaaminen yhteen vuoteen on aiemmin aiheuttanut lyhytjänteisyyttä Seuran toiminnassa. Työjäsenien vaalikokous käyttikin joulukuussa 1997 hyväkseen uusien sääntöjen mukanaan tuomaa mahdollisuutta valita edellisen kauden puheenjohtaja uudelleen tehtävänsä.

Suomen Kartaston juhla laitoksen valmistelu eteni hyvin. Myönteisenä on pidettävä sitä, että julkaisusarjoista *Terraa* pyrittiin kehittämään entistä paremmin lukijoitaan palvelevaksi. *Terran* merkitys tiedottamisen kanavana Seuran jäsenistölle on keskeinen. Ajankohtaisuutta tiedottamisessa palvelee hyvin myös Seuran internet-kotisivu, jota kehotetaankin seuraamaan aktiivisesti. *Fenniaa* kehitettiin edelleen korkeatasoisena suomalaisen maantieteen kansainvälisenä lippulaivana. Ilahduttavaa oli *Fenniaan* tarjottujen käsikirjoitusten määrän kasvu, mikä pitää julkaisun tason edelleenkin kansainvälisesti korkeana.

Julkaisutoiminta nykyisessä laajuudessa ei olisi mahdollista ilman Suomen Akatemian avustusta. Sen määrä on kuitenkin 1990-luvun vaihteen tasoon verrattuna alentunut. Tämän vuoksi Seura on pyrkinyt aktiivisesti seuraamaan sarjojensa kustannuksia sekä työskennellyt jäsenistön ja erityisesti *Fennian* tilaajien lisäämiseksi. Vuoden 1997 aikana varsinkin useat Seuran työjäsenistä liittyivät *Fennian* tilaajien joukkoon ja lisäkampanjointi varsinkin työjäsenille on tarpeen myös tulevaisuudessa.

Työntäteisen toimintavuoden keskellä oli ilahduttavaa palkita ansioituneita maantieteilijöitä. Tämän vuoksi Ragnar Hult- ja A. E. Modeen -mitalien jako Maantieteen päivien yhteydessä olivat toimintavuoden kohokohtia. Jälkimmäisen jako oli merkittävä sikälikin, että sen saajien piiri on ulotettu myös Suomen rajojen ulkopuolelle.

Tieteiden talon saaminen tieteellisten seurojen käyttöön parantaa huomattavasti myös Seuran toimintamahdollisuuksia. Silti on toivottavaa, että myös Säätytalo pysyy jatkossa myös tieteellisten Seurojen käytössä.

Suomen Maantieteellinen Seura haluaa kiittää jäseniään sekä kaikkia muita yhteisöjä ja yksityishenkilöitä, jotka toimivat vuoden 1997 aikana Seuran sekä sen tarkoituserien ja toimintahankkeiden edistämiseksi.

LEA HOUTSONEN
sihteeri